Timișoara, 1895. Anul II. Nr. 173. Vineri în 4 (16) August.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserțiuni: 1 cm.□ 1 cr., plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: Dr. George Candrea.

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara, cetate strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41 Telefon (linia de stat Viena, Budapesta. Arad) Nr. 4.

După congresul naționalităților.

Timișoara, 16 August n.

II.

O *politică robustă,* — eată ce ne așteaptă după congresul naționalităților. »Pester Lloyd« a dat signalul și celelalte ḑiare maghiare îi țin isonul.

În articolul nostru de eri am arĕtat, că ceea-ce supĕră atât de mult pe contrarii nostri, este cu deosebire programul comun de acțiune al naționalităților. Opiniunea publică maghiară — în cât aceasta e representată prin presă — nu se poate împăcá cu ideia, că în fine naționalitățile nu mai voiesc sĕ serviască de material bun de esploatare, ci unite voiesc sĕ-și apere bunurile lor naționale.

Nu poate sĕ ne surprindă deci, dacă aceasta acțiune a naționalităților e privită cu ochi dușmănoși nu numai din partea guvernului, ci și din partea societăței maghiare.

Emanciparea naționalităților de sub jugul hegemoniei unguresci ar însemná o grea lovitură dată rasei maghiare, care de secoli întregi a fost dedată sĕ trăească pe socoteala noastră a cetățenilor de alte limbi. Și tocmai în aceasta împregiurare este a se căutá și indignarea și furia de care ungurii sunt cuprinși de câte-ori se face încercarea la o mai justă și ecuitabilă împărțire a puterei de stat.

Noi credem că nu greșim, dacă susținem, că nu numai singur realisarea ideei utopice »de stat național maghiar« este care face, ca ungurii sĕ fie atât de înderetnici când e vorba, ca și celorlalte naționalități sĕ li-se deie ce e al lor, ci tocmai marile favoruri materiale cari sunt legate de deținerea puterii prin ei ungurii.

Maghiarii lucră deci în interesul rassei lor, când nu voiesc sĕ știe nimic de drepturile cari se cuvin și celorlalte naționalități; ei sunt susceptibili păn' la nervositate când vorba e, ca puterea de stat sĕ nu o monopoliseze numai singur pe seama lor.

E dar' natural, când ḑiarele de calibrul lui »Pester Lloyd« se pun și înfățișează lumei congresul naționalităților ca isvorit din intențiunea de a resturná actualul organism de stat maghiar. Noi de altfel n'avem nimic contra acestei presupuneri, de-oarece dacă sub resturnarea actualului organism de stat se înțelege starea actuală de lucruri, sistemul actual, atunci «P. Lloyd« are fără îndoială dreptate.

Modul acesta de gândire ar fí însĕ pentru oamenii de la »P. Lloyd« prea cinstit, dînșii — conform meseriei lor, — cearcă și ací sĕ intervertească și sĕ suspiționeze. În chipul acesta apoi nu poate sĕ ne surprindă, dacă opiniunea publică maghiară este dusă în rĕtăcire prin minciunile unei prese fără conștiență, care ḑilnic îi trîmbiță la urechi, că aceia, cari au arangiat congresul, sunt daco-români și panslavi.

Clișeul este vechiu și atât de tocit, în cât cu drept cuvênt am putè presupune că el sĕ nu mai prindă. Durere numai, că nu e așa. Și acum, și poate încă mult timp de-ací înainte publicul maghiar este destul de naiv sĕ creadă cuvintelor seducĕtoare ale unei prese șoviniste.

Dar' în sfêrșit pe noi toate acestea puțin ne impoartă, — creadă publicul maghiar ce va vrè. Poate va vení un timp, când se va desmetecí din visurile șoviniste și va *trebui* sĕ creadă altmintreni de cum crede.

Ceea-ce nouă ni-se pare cu deosebire curios din întreaga campanie, pe care presa șovinistă maghiară o duce cu atâta lipsă de tact contra congresului naționalităților, este acea *bădărană* presupunere isvorită din mintea strîmtă a celor de la »P. Lloyd«, că întrĕ noi s'ar mai putè aflá oameni, cari sĕ iee o posiție hotărîtă față de acei bărbați, cari represintă opiniunea publică românească.

Pe noi de altfeliu nici aceasta apucătură proastă nu ne surprinde. »P. Lloyd« a sbierat totdeauna după oameni, cari sĕ se pună în serviciile stăpânilor sĕi, și cu toate acestea nimenea nu rĕspunde la răgușitul sĕu glas.

Adecă sĕ ne înțelegem bine, — gunoiu are fie-care națiune, — de acesta avem și noi. Din când în când se ivește și întrĕ noi câte-un rĕtăcit care face politică nu din convingere, ci fiind-că îl silește stomacul, ca sĕ facă. De asemenea indiviḑi miserabili, de asemenea canalie nu ține însĕ nimenea cont și nimenea afară de presa pusă în soldul »Maghiariei« nu le dă vr'o importanță.

Avem esemple recente de calibrul acesta. La congresul naționalităților guvernul s'a folosit de asemenea oameni, — înseamnă aceasta, că întrĕ români s'ar fi creat un alt curent? »P. Lloyd« poate s'o trimbițe în lume, de credut nici el și nici alți samsari ai guvernului nu pot sĕ o creadă.

Ori-câte storțări ar face deci oamenii guvernului, ca sĕ îmbete lumea cu apă rece, dînșii nu se vor alege de cât cu un singur lucru: că mișcarea naționalităților va crește până atunci, până când stăpânirea de aḑi nu va aflá de bine sĕ satisfacă justelor postulate ale naționalităților ce compun aceasta poliglotă țeară.

Prelații nostri bisericești intervervați.

După interviervurile prelaților nostri bisericești din Blașiu și Arad, „Nemzeti Ujság" publică un lung raport despre declarațiunile metropolitului *Miron* asupra congresului naționalităților.

„... Am dorit foarte sĕ știu, că ce părere are despre congres capul bisericesc al românilor ortodoxi din Ungaria. Mărturisesc sincer, că am fost surprins, pentru-că o declarație atât de francă și atât de necondiționat reprobătoare, cum a fost aceea a metropolitului, de la nici un prelat nu audisem.

Puțin timp am putut stá la acest eminent prelat, fiind-că e morbolent, ear' medicii mai ales de la ocupațiunile îl politice rețin. Cu toate acestea însĕ, metropolitul, după-ce secretariul sĕu îi presentase biletul meu de visită, m'a primit inmediat... La întrarea mea s'a ridicat de pe scaun și răzemânduse de brațul meu, m'a condus în splendida sală de primire, unde înțelegênd, că sunt esmisul lui „*N, U.*" îmi puse întrebarea, că ce poftesc?

Misiunea mea, rĕspunsĕiu eu, este de a cere părerea prelaților naționalităților despre adunarea poporală. Rog deci sĕ aveți grația de a-mi comunicá vederile Ex. Voastre despre adunarea aceasta.

Despre congres? rĕspunse cu o accentuare tare moșneagul metropolit. Îl ignorez! Îl ignorez cu desĕvêrșire. N'avem nici o treabă cu cele ce acesti oameni sĕvêrșesc. Cu ast-

Foișoara „Dreptății".

Din scrisorile lui Napoleon I.

(Continuare.)

După întrarea în Berlin primí o scrisoare de la Iosefina în care-'i reproșează maniera cu care a vorbit despre regina Prusiei în buletinele sale, și el respunde, (Novembre 1806.)

Toate afacerile 'mi merg bine și sunt pe deplin multămit. Îmi lipsește numai plăcerea de a te vedè, sper însĕ că despărțirea nu va mai țină multă vreme. Mĕ acuzi că am atins o femeie; este adevĕrat că uresc femeile intrigante mai mult de cât ori și ce. Eu sunt obicinuit cu femei bune, amabile, pacinice, pe astea le iubesc ..., pentru-că numai astea seamănă tie.

Iosefina rĕmase la Mainz până la începutul anului 1807. Aici intriganții începură se-i jidăriască gelosia: erá amărîtă și doritoare sĕ-și vadă bărbatul. Napoleon nu suferea nimic, ceea-ce cât de puțin se împotriviá dorințelor sale, și erá nemulțămit că Iosefina cereá sĕ fie cu el. În privința asta 'i scriá:

16. Novembre. — „Îmi pare rĕu, că ți-e urît la Mainz. Dacă drumul n'ar fi atât de lung, ai putè vení, pentru-că aici nu mai avem inimici. Aștep sĕ vĕd ce hotărîre iai."

22. Novembre. — Sunt supĕrat știindute tristă, cu toate că ai putè se fii veselă. Faci rĕu că dai atâta credĕmênt lumii, care te impresoară fiind-că nu merită. Voiu decide în câteva ḑile, ca sau sĕ te aduc la mine, sau sĕ pleci la Paris. Adio, scumpa mea, pleacă la Darmstadt sau la Frankfurt, dacă-ți face plăcere!

26 Novembre. — „În douĕ ḑile pot decide, că poți vení oare la mine, ori nu. Fii gata de plecare."

27 Novembre. — Voiu face o călĕtorie în Polonia .... La noapte trebue sĕ fiu în Posen, dup'aceea ne vom întâlni la Berlin, așa ca tu vei ajunge în aceeași ḑi cu mine.

Sĕrmana Iosefina, avù însĕ soartea sĕ fie amăgită și de astă-dată. În 2 Decembre 'i scrie:

.... „Te iubesc și mi-e dor de tine. Toate damele polonese sunt aproape franceze, pentru mine însĕ este numai o singură femeie în lume. O cunoști?"

A doua ḑi îi respunde la o scrisoare de cuprins foarte gelos:

„Așa dar' te chinuește gelosia! sunt încântat de asta. De altfeliu n'ai nici un drept sĕ fii!... În pustiile Poloniei nu mĕ gândesc la femei frumoase."

9 Decembre. — Cu bucuriă vĕd, că ești mai veselă, și că regina Holandiei (fiica Hortensia) dorește sĕ fie cu tine. Sunt fără răbdare sĕ dau ordinul care te va chiămá, însĕ trebue sĕ mai aștept câteva ḑile.

20 Decembre. — Doresc foarte mult sĕ te vĕd, și sper că voiu putè sĕ te chiăm peste vre-o șese ḑile.

Napoleon erá atunci la Varșovia și acolo se îndragosti de o polonesă foarte frumoasă. Iosefina nu putuse aflá despre aceasta până târḑiu, însĕ instinctul ei gelos îi soptiá, după cum se vede din următoriul rĕspuns al soțului ei, datat din 31 Decembre.

„Ultima ta scrisoare m'a făcut sĕ rîd. Îți faci o ideiă rea de damele frumoase din Polonia, de care ele nu s'ar simțí magulite.

Călĕtoria Iosefinei la Berlin se amână acum total. În 7 Ianuariu 1807 Napoleon scrie:

„Vremea e rece, drumurile sunt foarte rele și nesigure. Nu pot deci consimțí sĕ te espui la atâta osteneală și pericol. Re'ntoarce-te la Paris pentru earnă. Primește în Tuillerii și continuă vieața așa cum erai obicinuită când eram și eu."

(Va urmă.)

feliu de oameni ca acestia n'am nici o coatingere. Nici nu vreau sě știu de dînșii, adause cu oare-care vehemență.

Între astfeliu de împregiurări pe cine represintă așadară acei domni, cari au convocat congresul și au adus concluse?

Pe nime, ḑise cu vioiciune metropolitul, numai pe sine înșiși. Noi, adecă cei cu o direcțiune mai moderată nu aflăm timpul de potrivit pentru a ne ocupá cu politica, de oare-ce nu ținem de posibil, ca sě ajungem la scop. Deci ne-am tras la o parte. De aceasta apoi se folosesc acei oameni, cari nu știu și nu voiesc alta de cât a demonstrá și a agitá în contra maghiarilor, și fac acum ei politică. Mě mir foarte, că au și stat de vorbă sêrbii și slovacii cu astfeliu de oameni.

Așa dară, întrebaiu mai departe, convocătorii congresului n'au avut de la nime nici o încredințare?

De la nime, absolut de la nime! Tot e o întreprindere a lor privată.

Cum s'a întâmplat deci totuși, că din partea românilor chiar și preoți au fost atât de mulți la congres?

La aceasta întrebare mi-a făcut apoi metropolitul unele declarațiuni foarte importante, a dorit însě, ca sě le consider de confidențiale.

Nu e nimica mai ușor în ḑiua de aḑi, de cât a mâná poporul în câte gogomănií toate. Nu trebue sě-i ḑici alta, de cât că maghiarul ne persecută, ne asuprește, sě ne apěrăm deci, apoi îndată se află cari sě-ți urmeze. În ceea-ce privește preoții, mărturisesc, că pe mine *într'adevěr m'a surprins*, că lui *Mangra* a bunăoară i-s'a permis sě ducă rolul de conducětoriu în afacerea aceasta. Sunt foarte ocupat cu alte afaceri mai ponderoase, apoi sunt și bolnav, după-cum veḑi, *căci de altfeliu m'ași fi interesat deja oficios sau semi-oficios de afacerea aceasta.* De altfeliu spun sincer, ceea-ce și înaintea guvernului am spus cu toată ocasiunea, neîndestulirea nu e de tot nemotivată. Multe sunt, cu cari nici eu nu pot consimtí. Administrația în multe celea pěcătuește, alegerile sunt nelegale și pline de violențe, și tot astfeliu multe sunt de toate, cari pe oameni îi atinge foarte neplăcut.

Eu așa știu, că în anul trecut, între prelații naționalităților și între guvern au avut loc unele conferințe. Din ce causă nu s'a pus atunci la cale o învoială oare-care.

Da, au avut loc conferențe, am și primit din partea lui *Wekerle* oare-cari promisiuni. Toate însě au fost pendente de la ceea-ce noi vom face și cum ne vom disciplină preoții. Eu am și lucrat la un circulariu ce aveam de scop a'l adresă preoțimei inferioare. Într'aceasta însě se întêmplase, că guvernul s'a schimbat, și vědênd, că guvernul actual desconsideră cu totul ceea-ce a iniciat antecesorul sěu, am întrerupt și noi toți pașii făcuți și astfeliu din tot lucrul nu s'a ales nimic.

Vě rog de ertare, că mai departe nu pot sě vorbesc. Nu mě simt bine. Foarte îmi pare rěu, căci mi-ar fi plăcut *sě mai vorbesc de multe toate.* Dar' pentru aceea totuși, încă una. N'am prea putut cetí încă, că ce s'a întêmplat la congres și că ce s'a hotărît.

Așa am cetit, îi ḑiseiu, că au decis un lucru tare șod, între altele, că vor *susține pasivitatea.*

Cum, ḑise metropolitul, pasivitatea, și sêrbii și slovacii? Aceasta e într'adevěr curios.

Voci slave despre congresul naționalităților.

Dintrě vocile slave asupra congresului naționalităților de astă-dată punem în primul loc pe *Naše Doba* din Novisad, — nu pentru că ar avè vre-o deosebită importanță și superioritate față de celelalte ḑiare slave, ci fiind-că „s'a aflat oaia rětăcită“. Este cunoscut, că aceasta *Naše Doba* împreună cu *Straja* nemernicului Iovici suflau puternic în dudă pe tactul guvernului, despre ce în anul trecut în coloanele ḑiariului nostru am și făcut de vre-o câteva-ori amintire. Cu atât mai bucuroși îi dăm deci acum primul loc între vocile slave, ca uneia carea recunoscêndu-și greșeala, are destul curagiu sě se re'ntoarcă la calea cea bună. — Din casul Naše Dobei de altcum ni-se pare, că duhul înțelepciunei trecênd în redacția ei, a părăsit un redacțion al unui mare (!) ḑiariu politic român .... asupra căruia lăsăm sě se pronunțe la alt loc „*Tribuna*“.

Naše Doba ocupându-se cu congresul naționalităților și cu ținuta presei maghiare față de el, declară de șovinistică ținuta presei maghiare și ḑice, că dușmanii congresului sunt toți denuncianți. Dorește de altcum, ca programul congresului sě se realiseze pe cale parlamentară.

Branik, tot din Novisad, ḑice că la congresul naționalităților a eșit splendid la iveală, că naționalitățile au ajuns la convingerea necesității de a luptă împreună pentru drepturile lor. Dacă naționalitățile vor îmbrățișă cu căldură programul stabilit în congres, n'au sě se teamă de nimic, fiind-că un viitoriu cu mult mai frumos le este asigurat.

Apoi spune Branik cetitorilor sěi și cavalerească întreprindere a stăpânitorilor, de a zădărnicí ținerea congresului prin aducerea la Pesta a unor rětăciți, ca sě provoace scandal, dar' — ḑice Branik — acesti netrebnici n'au fost admiși în localul congresului.

De tot încântată scrie despre congres *Zastava* dlui Dr. Gavrilla, după care decursul congresul a fost imposant.

Narodnie Noviny din T. Sv.-Martin aduce raport detaiat despre congres, enumerând și telegramele trimise congresului din parte slavă, între cari una și din *America.*

Gazeta Narodova din Lemberg face raport incolor, pre când *Ciaz* își tradează binișor simpatia față cu cele trei naționalități întrunite în congres. Se esprimă cu satisfacțiune asupra conclusului referitoriu la revisuirea legei politice-bisericești, prin care — ḑice el — naționalitățile se apropie de punctul de vedere al partidului conservativ catolic. Crede însě de ne-realisabil punctul referitoriu la representarea naționalităților în ministeriu după norma croată, fiind-că ministrul croat represintă țeara și nu naționalitatea croată. Laudă de altcum moderațiunea și loialitatea congresului, care nu și-a uitat de salutarea omagială a domnitoriului.

Narodni Listy din Praga, ḑiariul cehilor-tineri, ḑice, că decursul congresului a fost splendid și măreț și că acum numai aceea mai e de dorit, ca cele hotărîte acolo sě se și realiseze.

Illas Naroda, ḑiariul cehilor-bětrâni, e convinsă, că lucrarea comună a românilor, sêrbilor și slovacilor va fí întimpinată cu simpatiă pretutindinea unde se știe prețuí dreptatea și adevěrul și se pune sub critică nedreptățirea și gravaminele. În cât ne privește pe noi — ḑice mai departe Naroda —, noi am primit simpatic acțiunea comună a numitelor naționalități, și credem, că aceea va și fí încoronată cu succes.

Moravskó Orlice, ḑiariul cehilor din Moravia, reflectând la protestele (comandate. Red. „Dr.“) contra congresului, ḑice: „... neresturnabil adevěr e, că congresul a tălmăcit corect nisuințele păturilor trezite la conștiința de sine ale naționalităților, — nisuințe, cari sunt congruente cu interesele monarchiei“.

Remarcabil e ceea ce scrie rusescul *Svjet* din Petersburg. Acesta ocupându-se cu *congresul* naționalităților, ḑice, că prin actul acesta a întrat o fasă serioasă în luptele naționalităților, cari umĕr la umĕr vor luptă de aci 'ncolo contra tiranisătoarei rasse maghiare. Regretă foarte mult, că *ruthenii* — „frații nostri“ — și *croații* nu iau parte la acest mișcământ. Se'nțelege — ḑice Svjet — sěrmanii rutheni sunt în agonia morței, sunt neputincioși, *ear' croaților le plac mai bine posturile grase în Bosnia,* de dragul cărora s'au făcut renegați. — Face cunoscut convocătoriul congresului și ḑice, că faima despre ținerea lui a băgat în adevěrată teroare pe cei de la presa jidano-maghiară. Aminteşte și el despre tendința de a zădărnicí ținerea congresului prin provocare de scandaluri și neînțelegeri între bărbații conducětori ai naționalităților.

La fine ḑiariul rusesc respinge acusele, că Rusia ar fí dușmană României și națiunei române, — acuse pe cari le declară machinațiuni puse la cale cu scop de a zădărnicí alianța româno-slavă. Apoi încheie prin esprimarea temerei, că contra alianței se vor năpustí nu numai maghiarii, ci poate că și din București vor intrigă unii (??), ceea-ce ar periclită serios iniciata acțiune comună ...

Pro decorum facem duor ḑiare slave cinstea de a figură între vocile slave asupra congresului, dar' numai cu numele. Acestea sunt „*Slovenske Noviny*“ din Budapesta, — o gazetuşcă de pănura „Controlei“, — și „*Narodna Novine*“ din Agram.

Că în ce ton și spirit scriu aceste două despre congres, e destul dacă am spus, că una e de pănura onorabilei timișorene, ear' ceealaltă e a croaților, pe cari *Svjet* i-a caracterisat destul de bine.

Austro-Ungaria.

Dreptul celui mai slab. În 14 n. a lunei curente s'a publicat din partea tribunalului din *Seghedin* părintelui V. Lucaciu sentința tablei regești din *Dobrițin* prin care dînsul este condamnat **la 6 luni temniță ordinară.** Sentința aceasta e adusă în procesul ce protopretorul *Schmidt* intentase în contra părintelui *Lucaciu* pentru vătěmare de onoare și calumniare. Am adus la timpul sěu îmbucurătoarea știre, că la tribunalul din *Sătmar,* primul for de pertractare al acestui proces, pe basa doveḑilor produse părintele Lucaciu a fost achitat; tabla regească însě a aflat de bine sě schimbe sentința, ca apoi curia, par' că prevedem, sě o aproabe.

Acesta este deci în Ungaria dreptul celui mai slab. Și acesti oameni mai au obraz sě pledeze pentru ținerea unui congres de pace într'o țeară atât de plină cu fărădelegi.

Străinătate.

Parlamentul englez complet. (Londra, 14 August.) În fine și-au ales deputații și insulele Orkney și Shetland, și prin aceasta al 11-lea parlament al reginei Victoria e complet. Dintrě 670 deputați sunt 411 unionisti (340 conservativi și 71 liberali-unionisti), ear' 259 sunt aderenți ai bilului „home-ruie“, și a nume: 177 liberali, 70 antiparnelisti și 12 parnelisti. Unionistii au prin urmare o majoritate de 152 voturi.

Deschiderea solemnă a noului parlament va fí mâne prin cetirea mesagiului de tron, după care se va începe inmediat desbaterea asupra rěspunsului la mesagiu.

Evenimentele din Bulgaria. (Sofia, 15 August.) „Agenţa Balcanică“ raportează: Aniversarea a 8-a a urcărei pe tron a principelui Ferdinand s'a desvoltat într'o demonstrațiune dinastică și loială, ca și care nu s'a mai întêmplat în Bulgaria de la gloriosul rěsboiu sêrbesc și de la încoronarea din Tîrnova încoace. Principelui i-s'au făcut din partea poporului și armatei astfeliu de ovațiuni, ca și când ar fi voit sě-i deie satisfacțiune pentru atacurile ce i-le-a îndreptat partea cea mai mare a presei europene. Satisfacțiune mai frumoasă și mai mândră nici că ar fi putut așteptă.

Des de dimineață principele a ținut revistă asupra armatei pe câmpul de esercițiu Kniajevo. Defilarea trupelor a fost precedată de o solemnă Doxologie, după care bětrânul metropolit al Rusciucului a salutat pe principele prin un discurs, al cărui conținut patriotic și loial a făcut adâncă impresiune. După aceea a vorbit ministrul-president, ministrul de rěsboiu și primariul Sofiei, cărora principele li-a rěspuns mulțumind pentru strălucita primire și alipire către persoana sa. Apoi a urmat decorarea multor oficeri și subofiсeri și avansarea numěroșilor oficeri de stab la rangul de colonel.

După defilarea trupelor principele a mers la banchetul regimentului Ferdinand. Aici a închinat pentru principele colonelul *Toncev.* Rěspunsul principelui a produs atât de mare însuflețire, în cât oficerii l'au ridicat pe umeri și așa l'au dus la trăsură. În calea sa spre conac a fost aclamat cu mare însuflețire din partea publicului ....

(E însě de observat, că acesta e raport semioficial. — Red. Dr.)

*

Audiența de eri a deputațiunei la Petersburg a durat aproape două ceasuri. După audiența deputațiunei în corpore principele s'a retras cu metropolitul *Clement* într'o odaie separată, unde a conferat cu el mai mult de un ceas. La despărțire principele erá foarte voios și a sărutat de două-ori mâna metropolitului. Clement a comunicat principelui, că *Rusia e aplecată sě'l recunoască,* dar' pretinde, *sě devină bulgar și sě treacă la ortodoxie;* pretinde mai departe, ca *la alegeri sě se manifesteze liber voința poporului* și sě conducă afacerile țerei *un guvern adevěrat parlamentar.*

Corespondență.

Beregsěu, 14 August n.

Conferință învěțătorească springită.

Pe ḑiua de 11 Octombre 1894 am fost convocat în Timișoara Reuniunea învěțătorilor din protopresbiteratul Timișoarei. Ținerea acestei întruniri am fost anunțat'o poliției cu 6 ḑile mai 'nainte.

În ḑiua de întrunire poliția orașului liber reg. a Timișoarei ni-a interḑis ținerea acestei întruniri pedagogice sub pretextul: *că n'avem statute aprobate de ministeriu.* Întrunirea aceea a fost springită.

Eu, în calitatea de președinte al acestei reuniuni pe dată am apelat causa la primărie, totodată am înaintat veneratului consistoriu diecesan, carele prin regulament a ordinat ținerea astorfeliu de reuniuni, — rugarea sě binevoiească a remonstră causa la ministeriu. Acest venerabil consistoriu — pe semne, în causa aceasta nimic n'a făcut.

Apelația noastră la primărie rěspinsă fiind, am apelat la ministeriu, de unde — după unele șoapte — căci în scris n'a primit

subscrisul nimic, s'ar fí aprobat procederea căpitanului.

Pe diua de 1/13 August a. c. am conchiămat pe învĕțătorii tractului la o conferința pedagogică — ca sĕ desbatem statutele pre cari sĕ le subșternem ministrului spre aprobare — pre cum s'a pretins în anul trecut.

Aceasta conterință n'am anunțat'o poliției orășenești, pentru-că noi în cadrul autonomiei noastre bisericești nici n'avem trebuință de aceasta; dar' abia ne vĕdurăm 35—40 învĕțători adunați la locul prefipt și eată căpitanul orașului Dl *Savici* cu asistență din nou ne springește sub cuvênt, că *ministrul nu permite*. I-am reflectat, că de astădată voim sĕ le satisfacem poftei. — sĕ desbatem eată acest project de statute. „Nu se poate, n'ați anunțat poliției.“ Din nou i-am reflectat, că noi pe temeiul autonomiei noastre bisericești-școlare nu avem necesitate sĕ anunțăm poliției ținerea conferențelor noastre pedagogice. Toate în zadar, el, căpitanul, pretinde împrăștierea noastră, sau sĕ merg sĕ'l rog pe căpitanul suprem. Eu am rĕspuns căpitanului, că a cerșí milostenie ar fí sub demnitatea mea și eu sĕ degradez corpul învĕțătoresc — nu voiesc, dreptate și respectarea autonomiei noastre pretind, — nimic alta. Căpitanul pretinde categoric depărtarea noastră.

Eu descoperind învĕțătorilor adunati incidentul, îi rugaiu sĕ se depărteze la ale lor, până la alte dispozițiuni.

Eată droptatea stăpânilor nostri, cari permit birjarilor — fiacărilor, — socialistilor, firisarilor și altor clase ale societății sĕ se întruniască, sĕ discute liber temele lor, pre când nouă, învĕțătorilor români, cari cu *politica de feliu nu ne ocupăm,* dar' în sensul legilor sancționate de Monarch avem nu numai dreptul de a ne desvoltá liber pe terenul pedagogic-școlar, ci șí datorința de a ne întruní și a conlucrá la prosperarea culturei poporale și înflorirea patriei noastre. — nu.

Ear' față de aceste mĕsuri escepționale ale poliției locale, inteligința noastră din centru numai — fufăie peste umĕrii nostri; superioritatea noastră bisericească, par'că noi am fí niște postali, — nici habar n'are.

Ce crede inteligința și autoritățile noastre școlare, că prin asemenea mĕsuri polițiale nouă învĕțătorilor ne strică și nu causei învĕțămêntului public, nu autonomiei noastre bisericești-școlare? !

Dar' ce e mai trist și indignătoriu, căci toate mĕsurile aceste luate din partea poliției față de noi și causa noastră pedagogică-școlară, mai sunt ici-colo — pe sub mână potențate șí de către — oameni de ai nostri.

Fraților învĕțători! Voiu apelá din nou causa la locul mai înalt, lumea cultă însĕ are sĕ vadă și sĕ înțeleagă, ce șicanați suntem noi învĕțătorii prin stăpânirea noastră, pentru-că voim a promová liber — întocmai celorlalte popoare conlocuitoare cu noi — causa școalelor și a învĕțămêntului poporal. Aceasta ni-se interdice cu brachiul, ear' ai nostri, bărbații nostri cari cer votul nostru și al poporului nostru la ocasiunea alegerilor la sinoade și congrese, eată — că nu știu apĕrá autonomia și causa școalelor noastre poporale, ci șed pitulați — departe de noi, în vizuinele lor; ear' cei din fruntea diecesei, tac ca piticii; ei se tem a face ceva în causele acestea, cari adi mâne pot avè consecuențe prea funeste pentru școalele noastre.

Șicanați de stăpânire, desconsiderați și huiduiți de superioritatea noastră, în o bună dimineață învĕțătorii disgustați și prea amăriți în sufletul lor, vor sĕ se închine în aceea parte, de unde le poate vení ușurința și mântuirea. Învĕțĕtorii nostri fie numai solidari.

Vouă, iubiți colegi din tractul Timișoarei, pentru iubirea ce ați arĕtat totdeauna față de mine, și încrederea ce ați pus'o în persoana mea când m'a-ți distins cu conducerea acestei reuniuni, vĕ mulțămesc și vĕ asigur, că pururea voiu fi și remânè cu voi chiar și atunci, când voiu fi liber de sarcina învĕțătorească!

Cu aceasta *am abdis de presidiul acestei prețuite reuniuni;* dispuneți de actele ce se află la mine.

E. Andreescu,
învĕț. rom.

Beregsĕu, 14 August n.

Profesorul Dr. Weigand la Beregsĕu.

Eri, în 13 August n. a sosit în comuna noastră Beregsĕu dl profesor la universitatea din Lipsca, Dr. Weigand, însoțit de dl G. Ardelean, advocat în Timișoara, au descălcat la învĕțătoriul E. Andreescu.

Ací dl profesor se întrețină cu un băiat adult de 14 ani anume chiămat, și cu învĕțătoriul E. Andreescu, luând mai multe notițe limbistice-gramaticale în dialectul curat poporal. Curênd însĕ venì la visită solgăbirĕul cercului cu asistență comunală făcêndu-și cale pe vale, că are niște pemnorări etc., pre când scopul a fost cu totul altul. Solgăbirĕul făcêndu-și cunostință cu dl profesor, după ce'l mai ispitì puțin, bag seama s'a temut de vre-o agitațiune, plecà mai departe.

Dl profesor dr. Weigand nu s'a putut destul mirá audind, că întrunirea învĕțătorilor români s'a interdis. „E posibil aceasta“, esclamá Dr. Weigand, „conferințe învĕțătorești pedagogice, propăgătoare de cultură, interdise de poliție! se poate aceasta ací în Ungaria? Ah, ah! ce sĕ aud!“

Dl Weigand a visitat școala clasa II-a, biblioteca școlară și recuisitele fisicale; a fost surprins. A mai visitat două case țĕrănești, s'a convins și și-a esprimat mulțămită cu ordinea în curțile lor, cu curățenia caselor, cu lucrurile de mână femeești, cu prevenirea și ospitalitatea ce țeranii și țerancele arĕtau față cu oaspele stimat, făcêndu-le onoarea de a 'i cercetá.

Curățenia caselor și a stradelor, mulțimea arborilor aședați în șir — dealungul stradelor — pe lângă case, portul țĕranilor și țerancelor, sănĕtatea lor, afabilitatea cu care l'au primit preoții satului, toate l'au mulțumit preste așteptare.

Cu țeranii și țerancele s'a întreținut discursul românește. Dl Weigand vorbește bine românește. Îl recomândăm atențiunei preoțimei și învĕțătorimei noastre; sĕ'l întimpine și spriginiască cu dragoste în studiul limbei române.

a.

Valea-Almașiului, 12 August n.

O mică reflecțiune la articolul din comuna Bănia apărut în numĕrul 149 al „Dreptății“.

Pentru-ca on. cetitori sĕ nu aibă o ideiă greșită despre progresul ce dl Nicolae Bârsan îl face în școala din Bănia, în interesul adevĕrului îmi iau libera voie a scrie următoarele:

Câte laude în acel articol, atâtea neadevĕruri. Chiar într'o di de têrg, convenind cu un bărbat respectabil din Bănia, — și știind eu, că până ací esamenele din Bănia nu erau întru nimic mai bune de cât cele ale lui Gramma Aurel din Bozoviciu, și cugetând în urma articolului apărut în „Dreptatea“, că doar' în acest an va fi făcut învĕțătoriul Bârsan vre-o minunăție de a reușit a dá un astfeliu de esamen după cum e lăudat în jurnal, l'am întrebat întru cât e adevĕrat, că s'a dat un astfeliu de esamen, la ce mi-a rĕspuns:

Domnul meu, cum se poate, ca Bârsan sĕ dee vre-un esamen de doamne ajută, când toată vara școlarii aduceau dascălului frunze pentru bubiți — nu pot dice altă-ce, de cât că am firma convingere, că lăudatul și lăudătoriul e una și aceeași persoană.

Apoi tot aceea persoană respectabilă mi-a spus, că la un contract încheiat cu o familie din Bănia, cei cari n'au fost în școala lui Bârsan toți și-au subscris numele cu mâna proprie, pre când trei feciori cari au fost în școala lui Bârsan nu și-au știut scrie numele; deci poftim sporiu în decurs de 15 ani, de când comuna Bănia are un învĕțătoriu, pe mult lăudatul Bârsan.

În articol se dice că cântările în trei voci încă i-au delectat. Cetind și aceasta, am trebuit sĕ bufnesc de rìs, de oare-ce susnumitul învĕțătoriu n'are nici ideiă de cântare, dar' sĕ instrueze pe alții. Apoi de biserica gr. or. rom. nici nu voește sĕ știe, ci merge la biserică în sĕrbători mari ca ori și care creștin.

E de recomandat deci Dlui învĕțătoriu Nicolae Bârsan, ca pe viitoriu sĕ pună pond mai mare pe instrucțiune, ear' nu pe meritele ce și-le căștigă cam prea adese-ori în cârcimele din Bozoviciu. Ca de încheere dic: merite numai pe hârtie, ear': în faptă nu, e lucru foarte . . . și ear' a seduce pe unii și alții sĕ subscrie articoli cu conținut fals, e și mai . . .

Reflectantul.

Cronică.

Timișoara, 16 August n.

Concert la Timișoara. *Aflăm cu bucurie, că distinsul tenorist, dl Gheorge S. Vassiliu însoțit de basul Mircea Constantineanu din Craiova, va concertá în orașul nostru Marți la 8/20 August.* Domnii Vassiliu și Constantineanu au dat eri un concert la Caransebeșiu, ear' pe Duminecă, cedând dorinței generale, vor concertá în Lugoșiu.

Programul concertului dat în Caransebesiu conține niște piese pe cât de frumoase, pe atât de grele de esecutat. Informațiunile ce le primim, ne spun, că toate cele 10 piese au fost esecutate și predate cu o rară artă.

Localul unde se va ținè conconcertul încă nu e fixat. Credem însĕ, că se va ținè în *Fabricul Timișoarei.* În unul din numerii proximi ai foaiei noastre vom încunoștințá onoratul public despre aceasta, când vom pune la dispozițiune șí programul concertului.

Avis deci inteligenței noastre atât din loc cât șí de la țeară!

Monarchul la Clușiu. Ni-se scrie, că la solemnitățile mari ce se pregătesc la Clușiu cu ocasiunea venirei Majestății Sale Monarchului, se fac de către notarii cercuali pregătiri prin toate comunele, din cercul Clușiului. Fie-care comună va luá parte cu câte o flamură, care va purtá inscripțiunea comunei. Comunele *Rediu* și *Aiton* vor fí representate cam prin 35 persoane, cari sunt alese din cei mai voinici săteni.

„Controla“ căpătuită. Sub acest titlu scrie *„Tribuna“* de Joi între cronicele sale următoarele: „Nu de geaba strigá din rĕsputeri cinstitul redactor de la „Controla“ (o gazetă care apare când vrea și când poate), că cei adunați la congres nu represintă naționalitățile. Obscurul redactor de la și mai obscura gazetă erá plătit cu pițule de ale lui Wekerle. Acum primim vestea — dintr'un isvor foarte sigur — că ministrul a dat ordin la fișpani, ear' acestia la pretori, ca sĕ umble pe sate și sĕ îndemne poporul la abonarea „Controlei“ ce va apărè în Timișoara. Totodată se poruncește, că comunele sĕ se aboneze ex officio. Adecă Ungurii voesc sĕ căpĕtuească pe stimabilul Barcian. — Români! păziți-vĕ ca de foc de aceasta năpârcă și de fĕtul ei. Bătut cu petri trebue un astfel de miserabil, care pentru pițule unguresti își tradează neamul sĕu.“ —

Noi nu mai dicem din partea noastră nimica.

Două milioane. După cum aflăm din *„Gazeta Transilvaniei“*, sumele depunerilor la Filiala institutului *„Albina“* din loc, au trecut dilele acestea peste *două milioane florini v. a.*, ceea ce este o dovadă prea frumoasă despre încrederea de care se bucură acest institut în orașul nostru din partea tuturor naționalităților.

Un cas de „nona“ în Iași. „Timpul“ scrie: În diua de 26 Iuliu n. fata Victoria *Teodorovici,* care se află în serviciul restauratorului de la gara *Iași,* a fost cuprinsă de un somn profund. După patru dile vĕdêndu-se că nu se mai deșteaptă, s'a înștiințat moșul ei Franț *Cucinschi*, care a dus'o la *Pașcani,* județul Suceava, unde se găsește tot în stare de somnolență. Chiămându-se medicul de plasă, și acesta esaminând'o, a constatat că numita fată sufere de boala „Nona“, prescriindu-'i medicamentele trebuitoare.

Cufundarea unui vapor. Se telegrafează din Brest, că în apropiere de *Onessant* s'a cufundat un vapor. Nu se știe care este soartea echipagiului. Se crede că este vaporul *Miranda* din Hamburg. — Un vapor francez a scăpat pe cei 41 de nefraugiați ai vaporului german *Miranda*, acestia susțin, că vaporul s'a cufundat în apropiere de insulele *Onessant* din causa negurei.

Biserică și școală.

Convocare. Pe basa conclusului Comitetului central al reuniunei învĕțătorilor români gr. or. din districtul Consistoriului eparchial gr. or. orădan, se convoacă adunarea generală învĕțătorească pe diua de 10/22 August a. c. în școala română gr. or. din *Oradea-mare,* cu începerea la 9 oare antemeridiane.

La aceasta adunare sunt poftiți a participá învĕțătorii gr. or. români de sub jurisdicțiunea Consistoriului orădan, fiind invitați și toți aceia, cari se interesează de cultura și promovarea învĕțămêntului nostru școlar.

Programul:

1. Asistare la chiămarea duhului sânt în biserica gr. or.
2. Deschiderea adunării prin președinte.
3. Constatarea membrilor presenți.
4. Aprobarea definitivă a statutelor și luarea mĕsurilor pentru subșternerea acelora la guvern spre întărire.
5. Alegerea președintelui și respective constituirea biroului și a membrilor în comitet.
6. Raportul Comitetului central.
7. Raportul cassariului și al bibliotecariului.
8. Preliminariul pe anul școlastic 1895/96.
8. Primirea de membri noi.
10. Disertațiuni și alte propuneri.
11. Staverirea programului pentru adunarea procsimă.
12. Încheierea și respective închiderea adunărei prin președinte.

Oradea-mare, 26 Iuliu (7 August) 1895.

Nicolau Zigre, președinte. *Eliă Bochiș,* notariu.

4717. sz.
polg. 1895.

Árverési hirdetmény.

Alólirott kiküldött az 1881. évi 60. t.-cz. 102. § a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a lippai kir. járásbiróságnak 1324/1895. polg. sz. kik. végzése által Lugosana takarék- és hitelintézet mint részvénytársaság végrehajtató javára Karabás Stefan és Grujon Jakab végrehajtást szenvedő ellen 50 frt tőke és jár. erejéig elrendelt kielégitési végrehajtás foganatositása alkalmával biróilag lefoglalt és 392 frtra becsült szarvasmarhák, juhok és pálinka főző üstből álló ingók, 50 frt tőke, ennek 1894. évi julius hó 11 napjától járó kamatai 36 frt 96 kr. megállapitott eddigi és ezutáni költségek erejéig nyilvános árverés utján eladatnak.

Mely árverésnek a lippai kir. járásbiróság 4717/1895. sz. kik. végzés folytán **Székáson** Karabás Stefan és Grujon Jakab házánál leendő eszközlésére **1895. évi augusztus hó 19-ik napjának délelőtti II órája** határidőül kitüzetik, és akkorra venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingók ezen árverésen az 1881. évi 60. t.-cz. 107. §-ban megállapitott és a legtöbbet igérőnek becsáron alól is eladatni fognak. — A vételár az 1881. évi 60. t.-cz. 108. §-ban irt feltételek szerint kifizetendő.

Lippán, 1895. évi augusztus hó 5-én.

Vuk János,
bir. kiküldött.

93 (1–1)

Duminecă, în 18 și Marți, în 20 August a. c.

vor dá în așa numitul **Festungs-Glacis** (întrarea la grădinăria Fehér)

Pyrotechnicii FRAȚII CVETKOVITS din ESSEGG

(Premiați la expositiunea din Budapesta)

doue brillante representațiuni de

FOCURI ARTIFICIALE.

Programul va fi foarte variat și interesant atât la **18 August,** ḑiua nașterii Majestății sale cesare-reg. **Francisc Iosif I,** cât și la **20 August,** ḑiua **Sft. Stefan.**

La ambe representațiunile va debutá musica.

Prețurile: Locul I, 80 cr. de persoană. — Locul II 50, cr. — Partèrre 30 cr. — Copii și soldații, de la sergent în jos, plătesc numai prețul jumĕtate.

Bilete se pot căpĕtá de astăḑi la: Parfumería Schwartz, strada Kronprinz (cetate); Alois Féhn, Kirchengasse (Iosefin); Tutungería de lâgă „Ursu" (Fabric). — În ḑiua representațiunei la cassă de la 5 oare d. a.

La cas de timp nefavorabil, representațiunea se amână, biletele însĕ nu-și perd valoarea și sunt valabile și pentru ḑiua fixată mai târḑíu, care va fi anunțată prin placate și prin anunțuri de ḑiare.

P. T. publicul este rugat, ca în cât se poate sĕ-și procure bilete de la vînḑĕtori, ca astfel se nu fie prea mare îmbulzală, seara la cassă.

Concertul se începe la 6 oare d. m. — Aprinderea focurilor artificiale, precis la 8 oare seara.

Eșirile, la fine vor fi illuminate. — Tramway și trăsuri stau la disposițiune. — Pentru mâncări reci și bĕuturi bune se îngrijește hotelierul **Karolini.**

Cassa de păstrare poporală societate pe acțiuni

în Oravița.

Convocare.

Pe basa conclusului direcțiunei adus în ședința din 29 Iuniu 1895 prin aceasta se convoacă p. t. domnii acționari ai »Cassei de păstrare poporală societate pe acțiuni« în Oravița, la

adunarea generală estraordinară,

care se va țině în localitățile institului, **Luni, în 9 Septembre st. n. 1895 la 8 oare a. m.**

PROGRAM:

1. Desbaterea și primirea statutelor noue.
2. Alegerea unui membru în inspecțiune.
3. Eventuale propuneri.

Oravița, la 8 August 1895.

Direcțiunea.

93 (3–3)

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.